

Таким чином, запровадження Державного стандарту базової середньої освіти це, зокрема і можливість подолати певні стереотипи у шкільному підручникотворенні та вийти на новий рівень розробки навчальної літератури.

Модель навчання учнів 7-9 класів громадянської освіти

*Л. Т. Рябовол,
доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник
відділу суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України*

У ході дослідження теми «Проектування змісту і методика навчання учнів 7–9 класів громадянської освіти та історії» розроблено модель навчання громадянської освіти (ГО). У результаті аналізу Державного стандарту базової середньої освіти констатовано, що ГО має проходити через всі освітні галузі, однак, визначальною наразі є громадянська та історична освітня галузь. Визначено мету навчання ГО як розвиток громадянських якостей особистості, громадянських та соціальних компетентностей. Обґрунтовано методичні умови реалізації пропонованої моделі навчання: послідовна реалізація компетентнісного підходу з опорою на попередній досвід, знання, уміння, навички учнів; підтримання мотивації та забезпечення рефлексії.

Доведено, що методика навчання ГО має передбачати залучення учнів до відповідної діяльності, активність кожного з них, що забезпечується завдяки використанню інтерактивних та інформаційно-комунікативних технологій. До відповідних методичних умов віднесено послідовне застосування й ускладнення таких технологій, наприклад, від міні-дискусій до повноцінних дискусій у різних форматах не лише на уроках, але й у позакласній роботі. В основі обговорень мають бути актуальні проблеми класу, школи, територіальної громади, суспільства. Встановлено, що використання проблемних завдань/запитань сприятиме розвитку творчості, креативності учнів, альтернативності мислення у випадках, коли проблема має кілька варіантів рішення, визначенні оптимального способу; у процесі проблемного навчання ГО доцільно організувати дослідницьку діяльність учнів зокрема у формі проєктів (групових та індивідуальних). Обґрунтовано, що для ефективного розвитку якостей свідомого громадянина, вмінь активної участі доцільно проводити дидактичні ігри, як рольові, так і ділові, до прикладу імітація засідання ООН, органу законодавчої влади, міської чи сільської ради, парламенту закладу освіти з обговоренням нагальних питань / законопроєкту.

Особливу роль у пропонованій моделі відведено практичним заняттям, які забезпечують ефективне виконання завдань ГО, дають можливість організувати роботу учнів з різними інформаційними джерелами, забезпечують розуміння й критичне осмислення учнями відповідної інформації, переосмислення нових знань

у теоретичному, практичному, ціннісному аспектах, доповнюючи систему громадянських знань, умінь, навичок та цінностей учнів.

Позаяк ГО не обмежується суто навчанням, як компонент нашої моделі та одночасно організаційно-педагогічну умову її ефективності розглядаємо створення демократичного шкільного середовища в закладі освіти.

Моделні навчальні програми «Громадянська освіта. 8 клас»: основні акценти та особливості структури

*В. Ю. Кришмарел,
кандидат філософських наук,
старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України*

У ході виконання наукового дослідження «Проектування змісту і методика навчання учнів 7–9 класів історії та громадянської освіти» проаналізовано модельні навчальні програми предмета громадянської та історичної освітньої галузі «Громадянська освіта» (8 клас). Зазначимо, що модельні навчальні програми є основою для розроблення підручників та навчальних програм із предмета, а також методичної літератури вчителів.

Встановлено, що нині чинними є дві модельні навчальні програми з громадянської освіти для 8 класу, затверджені відповідною предметною комісією при Інституті модернізації змісту освіти 14 серпня 2024 року авторських колективів: О. І. Пометун, Т. О. Ремех, Г. В. Серова (далі програма I) та І. Д. Васильків, В. М. Кравчук, І. З. Танчин (далі програма II).

Аналіз означених програм уможливив виокремлення особливостей їх структури.

Виявлено, що положення програми I сфокусовані на внутрішньому світі учнівства, про що свідчать, зокрема, програмові поняття ціннісного забарвлення. У програмі II автори звернулися більшою мірою до активізації почуття відповідальності в учнів. З огляду на це, не дивлячись на синонімічність використаних термінів, перша програма має більш гуманістичну спрямованість, а друга сприймається більш як виховна.

Аналіз представлених завдань дав змогу виокремити смислові акценти. Автори програми I акцентують увагу на формуванні/розвитку особистих якостей учнів/учениць, через які реалізовуватиметься програмова мета, а у програмі II – на формуванні активних навичок учнівства.

У ході детального ознайомлення із вступною частиною (пояснювальною запискою) означених програм виявлено такі відмінності: в програмі I представлено логіку викладу матеріалу за темами, зазначено наповнення рубрик, окреслено сутність рекомендованих навчальних видів діяльності; в програмі II увагу приділено ключовим компетентностям, їх наскрізності та сутності, пріоритетності певних активностей учнів/учениць з огляду на їх зв'язок із громадянською